

Edellisen johdosta

Esko Vesikansa, Heljä Hätönen ja Seppo Kontiainen toteavat kriittisten kommenttiensa päätteeksi, että artikkelimme antoi virikkeitä heidän työnsä, yliopiston täydennyskoulutuksen perusteiden pohtimiselle. Samaan tähtäsi artikkelimme. Keskustelulla on siis yhteinen pohja. Sen vahvistamiseksi muutama jatkokommentti.

1. Se mitä kirjoittajat pitävät ”asiantunteamattomuutena”, liittyy tarkastelutapojamme erilaisuuteen. Kun me pyrimme hahmottamaan eräitä täydennyskoulutuksen taustalla esiintyviä, enemmän tai vähemmän tietoisia metodisia ajattelutapoja, pyrkivät Vesikansa, Hätönen ja Kontiainen osoittamaan tarkastelumme riittämättömäksi esittämällä listan Lah-

den tutkimus- ja koulutuskeskuksen kurssaista. Tässä puhutaan eri asioista. Yhteiseen kieleen päästään, kun keskustellaan siitä, millainen teoreettinen ja metodinen ajattelu on esim. johtanut pitämään ryhmätyökurssia terveydenhoitajien ammattikäytännön kehittämisen kannalta olennaisena. Kommentissa esitetty taulukko "tasoineen" ja "rooleineen" ei vielä vastaa tähän. Pikemminkin se osoittaa, että koulutustarpeen määrittelyn yhtenäisen metodiikan kehittäminen on vasta melko alussa. Meidän esittämämme lähestymistapa perustuu yksilön kvalifikaatioiden tarkasteluun yhteydessään, yhteiskunnallisten työprosessien ja niiden perustana olevien tieteiden kehitysmahdollisuuksiin ja -välttämättömyyksiin. Se ei ole ristiriidassa kommentin taulukon kanssa. Päinvastoin luulisimme, että sen pohjalta taulukon erilliset "tasot" ja "roolit" voidaan nähdä yhtenäisen kokonaisuuden osina. Väärinkäsitysten välttämiseksi todettakoon, että näemme Helsingin yliopiston Lahden täydennyskoulutuskeskuksen hankkeissa paljon metodisesti tärkeää ja mielenkiintoista — nimenomaan sekä "oppituolikeskeisen" että "käytäntökeskeisen" näkökulman ylittävää — pyrkimystä, joten on hyvä, että asia tulee Vesikansan, Hätösen ja Kontiaisen toimesta esiin.

2. Kirjoittajat pelkäävät, että esittämämme lähestymistapa merkitsee työyhteisön korostamista yksilön kustannuksella. "Kuinka pitkälle esim. opettajan tai lääkärin työ on edelleenkin 'yksilöllis-käsityömaista', vaikka koulun tai terveydenhuollon ulkoiset ehdot ovatkin muuttuneet? Eikö opettajan edelleenkin pidä hallita ajan tasalla oleva tieto evoluutioteoriasta tai lääkärin neurologiasta?" Kyllä toki. Mutta se, miten opettaja kykenee opettamaan oppilaitaan, riippuu ratkaisevasti myös hänen työnsä yhteiskunnallisista ehdoista. Tässä suhteessa nykyisen peruskoulun opettajan ja vuosisadan alun kyläkoulun opettajan välillä on oleellinen ero. Nykyisen opettajan työ on aivan eri tavoin työnjaoillaista ja ohjattua työtä kuin perinteinen opettajan työ. Myös oppilaiden kehityshehdot ovat muuttuneet radikaalisti mm. siksi, että he saavat entistä enemmän vaikutteita ja tietoja myös koulun ulkopuolelta. Tapahtunut kehitys on luonteeltaan hyvin ris-

tiriitaista. Yhtäältä puhutaan koulun työrauhaongelmista, toisaalta tilanteen on katsottu luoneen uudenlaisia mahdollisuuksia keskittää opetuksen tieteellistä tasoa (ks. Engeström 1982). Johtaako evoluutioteorian kurssi tosiasiallisesti opettajan työn kehittymiseen, on siten kysymys, johon ei voida vastata tarkastelemalla vain yksittäistä opettajaa ja hänen tietojaan. Yksilön mahdollisuudet kehittää luovasti työtään ovat sitä paremmat mitä syvällisemmin hän ymmärtää työnsä yhteiskunnallisia ehtoja. Tarvitaan tietoa opettajan työn reaalisesta/yhteiskunnallisesta luonteesta ja kehitysheidoista. Paras, ellei ainoa, tie tällaiseen tietoon on koulutuksen ja kasvatuksen tutkijoiden sekä opettajien yhteistyö, artikkelissamme hahmottelemamme yhteistoiminnallinen ja kouluttava tutkimus. Täydennyskoulutuksen edellyttämä ainoa tutkimusmuoto se ei tietenkään ole.

3. Meillä ei ole mitään kurssimuotoista täydennyskoulutusta vastaan sinänsä — kysymys on koulutuksen yhteydestä koulutettavien todellisiin työprosesseihin. Missään tapauksessa ei pidä paikkaansa, että "kirjoittajat luottavat tältä osin yliopiston peruskoulutukseen". Päinvastoin katsomme, että hahmottelemamme tutkimuksellinen täydennyskoulutus voisi olla hyödyllinen itse peruskoulutuksen kehityksen kannalta tuottaessaan muuten vain vaikeasti saavutettavaa tietoa tieteiden tosiasiallisesta yhteiskunnallisesta käytöstä ja siinä esiintyvistä ongelmista.

4. Mekin korostamme täydennyskoulutuksen merkitystä mm. "vastaälyn" luojana. Luullaksemme työprosessien analyysiin perustuva täydennyskoulutus juuri tekee mahdolliseksi sen, ettei tuo "vastaäly" työelämän ankarassa todellisuudessa jää pelkäksi yksilölliseksi ylellisyydeksi, vaan pystyy myös realisoitumaan käytännössä. Tämä on tietysti erittäin vaativa haaste täydennyskoulutuksen suunnittelulle. Se on kuitenkin täydennyskoulutuksen metodisen kehittämisen kannalta keskeinen.

Lähde: Engeström, Y. 1982 Opettajan ja oppilaan työ muuttuu. Koulutyöntekijä 1/82, 8—13.

*Jaakko Virkkunen
Kari Toikka*